JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Liinamaa, Tarja; Isotalo, Susanna; Ukkonen-Mikkola, Tuulikki; Suvanto, Marja; Tamminen, Olli; Kokkonen, Anna Mari

Title: E-portfolio yliopisto-opiskelijoiden asiantuntijuuden rakentajana

Year: 2022

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat, 2022

Rights: CC BY 4.0

Rights url: https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/

Please cite the original version:

Liinamaa, T., Isotalo, S., Ukkonen-Mikkola, T., Suvanto, M., Tamminen, O., & Kokkonen, A. M. (2022). E-portfolio yliopisto-opiskelijoiden asiantuntijuuden rakentajana. Yliopistopedagogiikka, 29(1). https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2022/08/22/e-portfolio-yliopisto-opiskelijoiden-asiantuntijuuden-rakentajana/

E-portfolio yliopisto-opiskelijoiden asiantuntijuuden rakentajana

22.8.2022

tags: portfoliotyöskentely, Vaka ePortfolio, varhaiskasvatus

***Tarja Liinamaa**, lehtori, Jyväskylän yliopisto*
tarja.liinamaa@jyu.fi

***Susanna Isotalo**, tutkimusavustaja, Jyväskylän yliopisto*
susanna.m.isotalo@jyu.fi

***Tuulikki Ukkonen-Mikkola**, yliopistonlehtori, Jyväskylän yliopisto*
tuulikki.t.ukkonen-mikkola@jyu.fi

***Marja Suvanto**, varhaiskasvatuksen opettaja*
marja.e.k.suvanto@student.jyu.fi

***Olli Tamminen**, varhaiskasvatuksen opettaja, Tampereen kaupunki*
olli.tamminen@tampere.fi

***Anna Mari Kokkonen**, koulutussuunnittelija, Jyväskylän yliopisto*
annamari.kokkonen@jyu.fi

KEHITTÄMINEN JA KOKEILUT **(https://yliopistopedagogiikka.files.wordpress.com/2022/08/yp-osastotunnus-kehittaminen-ja-kokeilut_page_013-6.png)**

Varhaiskasvatuksen työelämässä on ajankohtainen tarve koulutetuille varhaiskasvatuksen opettajille. Varhaiskasvatuksen opettajia koulutetaan vielä tällä hetkellä sekä yliopistoissa että ammattikorkeakouluissa. Vastavalmistuvilla varhaiskasvatuksen opettajilla on todettu olevan haasteita työelämään sitoutumisessa. Sitoutumista heikentää esimerkiksi epävarmuus oman osaamisen riittävyydestä opettajan työhön. (ks. Kantonen, Onnismaa, Reunamo & Tahkokallio, 2020.) Monissa korkeakouluissa on kehitetty portfoliotyöskentelyä tukemaan opiskelijan ammatillista kasvua ja oppimista, arviointia sekä osaamisen tekemistä näkyväksi. Portfoliotyöskentelyn avulla voidaan tarkastella, millaista osaamista ja asiantuntijuutta opinnoissa opiskelijalle rakentuu. (Ritzhaupt, Singh, Seyferth & Dedrick, 2008.)

Tässä katsauksessa kuvaamme Jyväskylän yliopistossa kehitettyä sähköistä oppimisen tuen työkalua, Vaka ePortfoliota, ja siihen liittyvää kehittämistyötä. Kehittämistyön tavoitteena on ollut rakentaa oppimisympäristö ja tarkoituksenmukainen väline opiskelijan oppimisprosessien tueksi sekä erityisesti

oman osaamisen tunnistamiseksi niin opintojen kuin työelämään siirtymisen vaiheissa. Kehittämistyön tukena on hyödynnetty vuonna 2018 tehtyä kandidaatintutkielmaa (Kurento & Tamminen, 2018) sekä keväällä 2021 opiskelijoille toteutettua kyselyä.

Vaka ePortfolion taustaa

Vaka ePortfolio on ollut käytössä Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa vuodesta 2017 alkaen. Sitä on aktiivisesti kehitetty yhteistyössä opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa tukemaan varhaiskasvatustieteen opintoja ja työelämään siirtymisen vaihetta sekä osaltaan alalle sitoutumista. Virtasen, Tynjälän ja Helinin (2020) mukaan työelämäpedagogiikan näkökulmasta tärkeinä oppimista tukevina elementteinä nähdään erilaiset työkalut, joiden avulla voidaan suunnitella sekä seurata oppimista reaaliaikaisesti. Lisäksi tärkeänä pidetään myös oppijan aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista (Virtanen ym., 2020).

Virtanen (2011) viittaa aiemmassa julkaisussaan myös pedagogisiin toimiin, jotka mahdollistavat opiskelijoille opintojen tekemisen näkyväksi sekä opetuksen käytännöllistämisen ja muihin opintoihin integroimisen. Kantonen ym. (2020) puolestaan toteavat tutkimuksessaan, että usko omaan osaamiseen ja mahdollisuuksiin kehittää välillisesti varhaiskasvatusta ja että itseluottamuksen ja onnistumisen tunteiden vahvistaminen ovat tärkeitä tekijöitä alalle sitoutumisen kannalta. Vaka ePortfolio on alun perin suunniteltu vastaamaan osaltaan juuri näihin tarpeisiin. Annalan, Lindénin ja Mäkisen (2016) mukaan yliopistokoulutusten opetussuunnitelmat ovat keskeisiä tekijöitä opiskelijoiden opinnoissa, ja niillä on sekä poliittisia että koulutuksellisia merkityksiä. Kirjoitetusta opetussuunnitelmasta nähdään niin opintojen laajuus, opintojaksojen välinen jatkumo kuin opintojen ydinaines (Annala ym., 2016). Nämä tekijät toimivat pohjana myös Vaka ePortfolion sisällöille ja rakenteelle.

Opiskelijoita on perehdytetty ja ohjattu Vaka ePortfolion käyttöön HOPS-ohjauksessa, opiskelijainfoissa sekä erillisissä ohjaustyöpajoissa niin sanotussa pysäkkityöskentelyssä. Nämä ajoittuvat ensimmäisen vuoden opintoihin. Pysäkkityöskentelyä ovat olleet ohjaamassa varhaiskasvatustieteen maisteriopiskelijat. Henkilökunnan kanssa on tunnistettu eri opintojaksoja sekä niihin kytkeytyviä toteutustapoja, joiden avulla opettajat voivat aktivoida opiskelijoita Vaka ePortfolion käytössä. Vaka ePortfolio on toteutettu Drive- ympäristössä erillisten kansioiden kokonaisuutena. Kokonaisuus jakautuu kolmeen pääosaan: osaamiskarttaan, opin ja oivalsin -päiväkirjoihin sekä materiaalipankkiin (ks. kuvio 1).

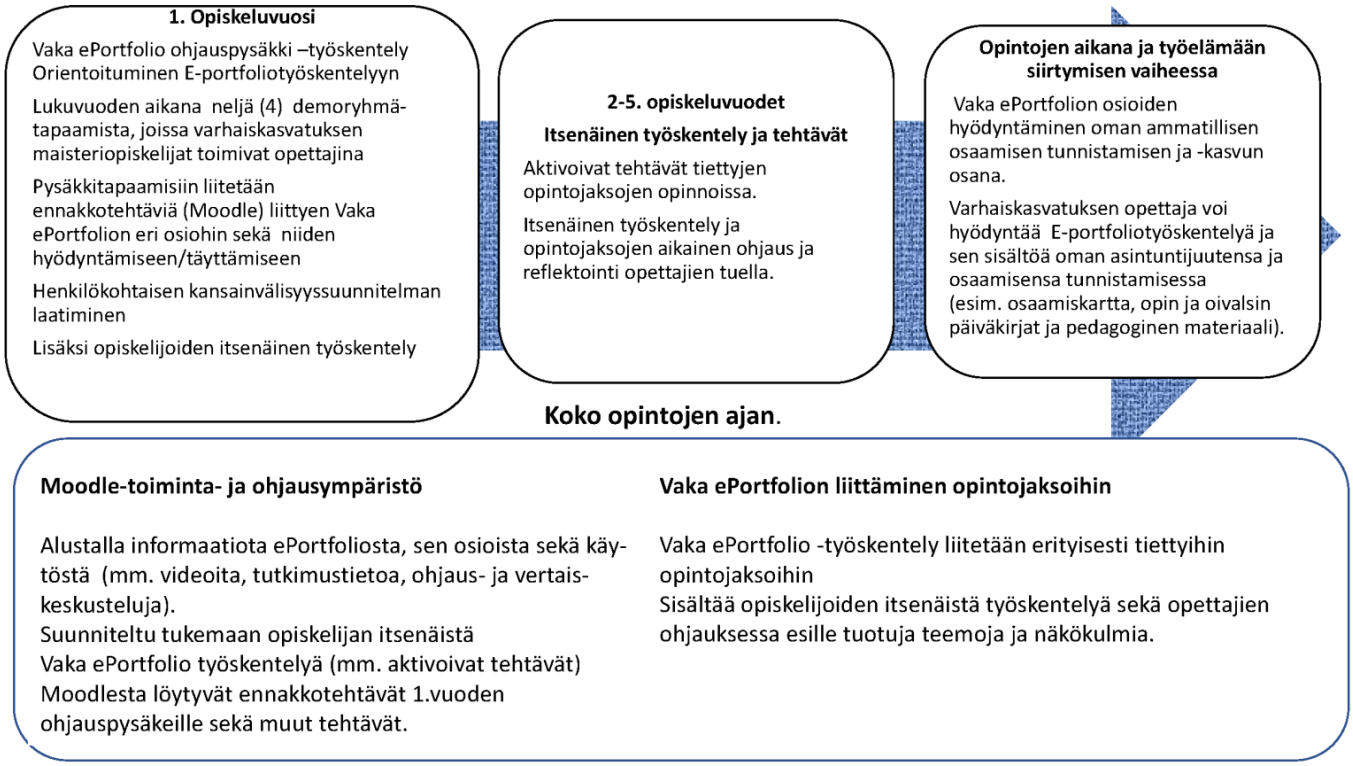

(https://yliopistopedagogiikka.files.wordpress.com/2022/08/liinamaa-ym_vaka-eportfolio_kuvio.png)

Kuvio 1. Vaka ePortfolioon liittyvä prosessi

Osaamiskartan perustana toimii varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen asiantuntijuuden ja osaamisalueiden jäsennys (Suvanto, Liinamaa & Ukkonen-Mikkola, 2021; ks. myös Kurento & Tamminen, 2018). Tällä Vaka ePortfolion osiolla pyritään erityisesti varhaiskasvatuksen opettajan oman osaamisen tunnistamiseen, joka on Edwardsin (2010) mukaan merkityksellistä esimerkiksi eri ammattilaisten yhteistyössä. Annalan ym. (2016) mukaan tutkinnon tavoitteiden saavuttamisen kannalta välttämättömien oppisisältöjen määrittely sisältää sekä koulutuksen ytimen että yksittäisten opintojaksojen ydinsisällön määrittelyn.

Pelkkä kirjoitettu opetussuunnitelma ei kuitenkaan riitä, vaan opettajaksi opiskelevien on tunnistettava ne keskeiset osaamisalueet, joista hänen asiantuntijuutensa rakentuu (Annala ym., 2016). Osaamiskarttaan onkin jaoteltu varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen asiantuntijuuden ja osaamisen eri osa-alueet yksityiskohtaisesti. Näihin peilaten opiskelija kirjaa ja kuvaa osaamiskarttaan omaa osaamistaan opintojen edetessä. Osaamiskarttatyöskentelyn avulla opiskelijalle mahdollistuu jo koulutusvaiheen aikana varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen asiantuntijuuden sekä oman osaamisen sanoittaminen, mikä osaltaan edesauttaa toimimista moniammatillisen tiimin jäsenenä sekä tiimin pedagogisena johtajana.

Opin ja oivalsin -päiväkirjoihin opiskelija tallentaa opintojaksoittain omia oppimisen oivalluksiaan sekä itselleen tärkeitä huomioita. Osio toimii kokonaisuudessaan erityisesti opiskelijan itsereflektion välineenä. (Kurento & Tamminen, 2018.) Jensonin (2011) tutkimus yliopisto-opiskelijoiden itsereflektion taitojen kehittymisestä osoitti, että ei ainoastaan itsereflektointien pituus vaan myös syvempi sisältö lisääntyvät, kun ePortfolio-työskentelyä käytetään opiskeluissa aktiivisena osana työskentelyä. Vaka ePortfolion avulla opiskelija voikin tunnistaa, dokumentoida ja reflektoida omaa kehittyvää varhaiskasvatuksen asiantuntijuuttaan, osaamistaan sekä identiteettiään niin opintojensa aikana kuin työelämään siirtyessään.

Materiaalipankki toimii nimensä mukaisesti säilytyspaikkana kaikelle opiskelumateriaalille, jonka opiskelija kokee itselleen tärkeäksi. Tämän materiaalipankin kerryttämistä opiskelija voi jatkaa myös työelämässä. Onkin koettu hyväksi, että portfoliotyöskentelyssä voidaan toisaalta koota ja dokumentoida erilaista oppimismateriaalia sekä toisaalta tukea ajattelun ja oppimisen prosesseja ja jatkuvan oppimisen valmiuksia (ks. Jenson & Treuer, 2014; Niikko, 2000). Jatkuvan oppimisen valmiuksia pidetäänkin keskeisenä geneerisenä taitona, jota jatkuvasti muuttuva työelämä edellyttää aiempaa laajemmin (ks. Virtanen & Tynjälä, 2019). Viime vuosina on korostettu jatkuvan oppimisen taitoa ja osaamista erityisesti koulutuksessa rakentuvan asiantuntijuuden osana. Vaka ePortfolion yhtenä tavoitteena onkin tukea opiskelijan työelämään siirtymistä sekä jatkuvan oppimisen valmiuksia.

Vaka ePortfolio -työskentelyn kehittäminen

Opiskelijoiden kokemuksia Vaka ePortfolion käytöstä kartoitettiin kyselyllä keväällä 2021. Kyselyssä kerättiin Jyväskylän yliopistossa varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa kandidaatin tutkintoa tekevien opiskelijoiden käyttökokemuksia Vaka ePortfoliosta oman osaamisen tunnistamisen ja asiantuntijuuden kehittymisen apuvälineenä. Lisäksi selvitettiin opiskelijoiden näkemyksiä portfolioprosessiin liittyvästä ohjauksesta opintojen aikana. Kysely toteutettiin niiden opiskelijoiden keskuudessa, joilla on ollut mahdollisuus käyttää Vaka ePortfoliota koko opintojensa ajan.

Kyselyn perusteella ilmeni, että Vaka ePortfoliota ei ollut hyödynnetty kovinkaan paljon, mutta aktiivisilla käyttäjillä oli myönteisiä kokemuksia ePortfoliosta. Hyödylliseksi koettiin erityisesti se, että Vaka ePortfolio -työskentelyn avulla opiskelija pystyi palauttamaan mieleensä opittuja asioita, ja samalla se jäsensi opiskeltavien ilmiöiden kokonaisuuksia. Opiskelijat olivat hyödyntäneet eniten materiaalipankkia, ja sen etuna nähtiin materiaalin tallennuksen ja löytämisen helppous. Muiden osioiden hyödyntäminen oli vähäisempää.

Opiskelijat viittasivat usein myös siihen, että Vaka ePortfolio -ympäristö koettiin teknisesti raskaaksi ja vaikeaksi käyttää esimerkiksi kansioiden suuren määrän vuoksi. Suurimpana haasteena koettiin ajan puute, ja ePortfolioon kirjaaminen koettiin lisätyönä. Myös Jenson ja Treuer (2014) ovat todenneet, että opiskelijat käyttävät ePortfoliota vain opiskeluissa eivätkä hahmota sitä jatkuvan oppimisen osaksi.

Toteuttamassamme kyselyssä kehittämisehdotuksina esitettiin, että Vaka ePortfolio -työskentely tulisi liittää selkeämmin opintojen ja opiskelukäytänteiden osaksi. Lisäksi opettajien tulisi tarjota tukea ePortfolioon kirjaamisessa sekä ideoita sen hyödyntämiseen. Verrattaessa kyselymme tuloksia Kurennon ja Tammisen (2018) esittämiin tuloksiin voidaan todeta, että kyselymme tulokset tukivat monilta osin heidän päätelmiään. Molempien tutkimusten mukaan Vaka ePortfolion osioista materiaalipankin käyttö oli suosituinta. Samoin yleisellä tasolla todettiin ePortfolion hyödyntämisen vähäisyys ja teknisen toteutuksen haasteet. Molempien tutkimusten tulokset toivat esille, että ohjaus ja tuki olivat keskittyneet pysäkkityöskentelyyn.

Kyselyn tulokset vahvistivat näkemystä siitä, että opiskelijan sitoutuminen Vaka ePortfolio -työskentelyyn edellyttää monipuolista ohjausta ja tukea (ks. myös Niikko, 2000). Vaka ePortfolion mahdollisuudet eivät avaudu pelkästään esittelemällä portfoliota yhtenä työvälineenä ja ohjeistamalla, kuinka sitä käytetään. Vaka ePortfolio -ohjaus koettiin pääosin hyödylliseksi, mutta sitä olisi kaivattu enemmän. Jotta Vaka ePortfolion merkitys ja mahdollisuudet selkiytyisivät opiskelijalle, tulisi sisäisen motivaation herättämiseen kiinnittää enemmän huomiota.

Tärkeäksi koettiin, että tukea, ohjausta ja motivointia olisi tarjolla myös ensimmäisen vuoden opintojen jälkeen, sillä moni opiskelijoista lopetti käytön ensimmäisen vuoden jälkeen. Myös Jenson ja Treuer (2014) toivat esille tutkimuksessaan, että jos tukea ei tarjottu riittävästi, opiskelijat toteuttivat

vain pakolliset asiat ja itsereflektio oli vajavaista. Jenson (2011) mainitseekin, että jatkuvan oppimisen ja reflektoinnin taitojen oppiminen edellyttää opiskelijan tukemista läpi yliopisto-opintojen. Vaka ePortfolion käyttöä tulisikin tukea jatkumona koko opintojen ajan. Lisäksi tulisi mahdollistaa käytettävyydeltään parempi sovellus, joka olisi opiskelijoille helpompi ja saavutettavampi käyttää.

Kyselymme osoitti, että ePortfolion ohjaus tulisi integroida tiiviisti kaikkien opintojaksojen opintoihin ja oppimistehtäviin. Tällöin voidaan korostaa itsearvioinnin ja reflektio-osaamisen kehittymistä ja merkitystä osana asiantuntijuuden kehittymistä. Jenson ja Treuer (2014) korostivat, että ePortfolion tulisikin olla osa isompaa uudistusta opinnoissa. Tähän liittyy erityisesti se, että opiskelijoille tulisi opettaa kriittistä itsereflektiota koko heidän opintopolkunsa ajan sekä tukea oppimista ja kehittää siihen liittyviä taitoja: informaation kokoamista, itsesäätely-, integrointi- ja reflektointitaitoja sekä valmiuksia yhteistoimintaan (*collection, self-regulation, reflection, integration and collaboration*). (Jenson & Treuer, 2014.)

Kokonaisuutena voidaan todeta, että Vaka ePortfolio -työskentely oli tukenut opiskelijoiden oman osaamisen tunnistamista. Tärkeää olisi kuitenkin kohdentaa huomiota opiskelijoiden itseohjautuvuuteen ja muihin opiskelutaitoihin. Vaka ePortfolio tarjoaa yhden välineen itsereflektioon ja oman oppimisen tarkasteluun. Tällä tavoin tuetaan jatkumoa ja siirtymistä opinnoista työelämään sekä edistetään myös jatkuvan oppimisen taitoja.

Kyselymme vastaajajoukko oli suhteellisen pieni, ja osallistujat edustivat pääosin aktiivisia ja kriittisiä käyttäjiä. Käyttäjäkokemusten keräämistä ja hyödyntämistä onkin syytä jatkaa. Kaiken kaikkiaan kysely toi ymmärrystä Vaka ePortfolion mahdollisuuksista sekä tuotti tietoa kehittämiskohteista, joilla Vaka ePortfoliota voidaan rakentaa luontevaksi ja toimivaksi osaksi varhaiskasvatustieteen koulutusta. Opiskelijoiden positiiviset kokemukset sekä maininnat siitä, että opiskelijat aikovat käyttää portfoliota myös työelämässä, rohkaisevat meitä kehittämään ePortfolio-työskentelyä edelleen.

Lähteet

Annala, J., Lindén, J. & Mäkinen, M. (2016). Curriculum in higher education research. Teoksessa J. M. Case & J. Huisman (toim.), *Researching higher education: International perspectives on theory, policy and practice* (s. 171–189).Society for Research into Higher Education (SRHE) series. Abingdon: Routledge.

Edwards, A. (2010). *Being an expert professional practitioner: The relational turn in expertise.* Professional and Practice-based Learning 3. Dordrecht: Springer. Saatavilla **https://doi.org/10.1007/978-90-481-3969-9 (https://doi.org/10.1007/978-90-481-3969-9)**

Jenson, J. D. (2011). Promoting self-regulation and critical reflection through writing students' use of electronic portfolio. *International Journal of ePortfolio, 1*(1), 49–60. Saatavilla **http://www.theijep.com/pdf/IJEP19.pdf (http://www.theijep.com/pdf/IJEP19.pdf)**

Jenson, J. D. & Treuer, P. (2014). Defining the e-portfolio: What it is and why it matters. *Change: The Magazine of Higher Learning, 46*(2), 50–57. Saatavilla **https://doi.org/10.1080/00091383.2014.897192 (https://doi.org/10.1080/00091383.2014.897192)**

Kantonen, E., Onnismaa, E.-L., Reunamo, J. & Tahkokallio, L. (2020). Sitoutuneet, epävarmat ja poistujat – Varhaiskasvatuksen opettajaksi opiskelevien sitoutuneisuus työelämään opintojen loppuvaiheessa. *Journal of Early Childhood Education Research, 9*(2), 264–289. Saatavilla **https://journal.fi/jecer/article/view/114133 (https://journal.fi/jecer/article/view/114133)**

Kurento, S. & Tamminen, O. (2018). *E-portfolioprosessi varhaiskasvatustieteen opiskelijoiden oman osaamisen*

tunnistamisen välineenä (kandidaatintutkielma). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla **https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58151 (https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58151)**

Niikko, A. (2000). *Portfolio oppimisen avartajana*. Helsinki: Tammi.

Ritzhaupt, A. D., Singh, O., Seyferth, T. & Dedrick, R. F. (2008). Development of the Electronic Portfolio Student Perspective Instrument: An ePortfolio integration initiative. *Journal of Computing in Higher Education, 19*(2), 47–71. Saatavilla **https://doi.org/10.1007/BF03033426 (https://doi.org/10.1007/BF03033426)**

Suvanto, M., Liinamaa, T. & Ukkonen-Mikkola, T. (2021). Varhaiskasvatuksen opettajan pedagogisen asiantuntijuus ja osaaminen. Teoksessa E. Fonsén, M. Koivula, R. Korhonen & T. Ukkonen-Mikkola (toim.) Varhaiskasvatuksen asiantuntijat: Yhteistyössä eteenpäin. Tampere: Suomen varhaiskasvatus Ry, 85–106.

Virtanen, A. (2011). Pedagogiikan avulla voidaan tukea oivaltamaan yliopistossa opitun käyttökelpoisuus työelämässä. Teoksessa L. Penttinen (toim.), *Opinnoista työelämään: Tutkimustietoa korkeakouluopiskelijoiden ohjauksen ja työelämätaitojen kehittämiseen* (s. 16–19). Jyväskylä: Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella ESR-projekti 2008–2011, Jyväskylän yliopisto. Saatavilla **https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/47640 (https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/47640)**

Virtanen, A. & Tynjälä, P. (2019). Factors explaining the learning of generic skills: A study of university students' experiences. *Teaching in Higher Education, 24*(7), 880–894. Saatavilla **https://doi.org/10.1080/13562517.2018.1515195 (https://doi.org/10.1080/13562517.2018.1515195)**

Virtanen, A., Tynjälä, P. & Helin, J. (2020). Työelämäpedagogiikka käsitteenä ja tutkimuskohteena. Teoksessa A. Virtanen, J. Helin & P. Tynjälä (toim.), *Työelämäpedagogiikka korkeakoulutuksessa* (s. 21–25). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitos.

from → Yliopistopedagogiikka 2022/1

No comments yet

This site uses Akismet to reduce spam. Learn how your comment data is processed.

Pidä blogia WordPress.comissa.